

TURISTIK KORXONLARDA EKOLOGIK INNOVATSIYALAR: BARQAROR RIVOJLANISH YO'NALISHLARI

Toirova Nozima,

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktoranti, Toshkent, O'zbekiston

E-mail: ms.mirsobitova@gmail.com

ORCID: 0009-0009-5938-4495

ECOLOGICAL INNOVATIONS IN TOURISM ENTERPRISES: DIRECTIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Toirova Nozima,

PhD student of Tashkent State University of Economics, Tashkent, Uzbekistan

E-mail: ms.mirsobitova@gmail.com

ORCID: 0009-0009-5938-4495

JEL Classification: O31, Q01

Annotatsiya. Mazkur maqolada turistik korxonalarda ekologik innovatsiyalarni joriy etishning nazariy va amaliy jihatlarini, shuningdek, ularning barqaror rivojlanishdagi o'rnini tahlil qilingan. Turizm sanoatining ekologik muammolari, xususan, uglerod izi, chiqindilar hajmi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanish holatlari asosida ekologik innovatsiyalarning ahamiyati yoritilgan. Qayta tiklanadigan energiya, chiqindilarni boshqarish, yashil transport va texnologik yangiliklar orqali ekologik barqarorlikni oshirish imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqotda keyslar tahlili, qiyosiy tahlil va ikkilamchi ma'lumotlarga tayangan kompleks metodologik yondashuv qo'llanilgan.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of implementing ecological innovations in tourism enterprises and their role in sustainable development. It explores environmental challenges in the tourism industry, such as carbon footprint, waste volume, and overuse of natural resources, emphasizing the significance of green innovation. The study highlights the use of

renewable energy, waste management systems, green transportation, and technological advancements as tools for improving environmental sustainability. A complex methodological approach was employed, including case study analysis, comparative analysis, and the use of secondary data sources.

Kalit so'zlar: Ekologik innovatsiyalar, turizm, barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar, chiqindilarni boshqarish, qayta tiklanadigan energiya, texnologik yangiliklar

Keywords: Ecological innovations, tourism, sustainable development, green technologies, waste management, renewable energy, technological advancements

Kirish. Turizm jahon iqtisodiyotining jadal rivojlanayotgan va ko'p tarmoqli sohalaridan biri sifatida iqtisodiy o'sish, bandlikni oshirish va madaniyatlararo aloqalarni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, turizm sanoatining tez sur'atlar bilan rivojlanishi global ekologik muammolarga, jumladan, uglerod izi

ko'payishi, chiqindilar hajmining ortishi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishga olib kelmoqda. Ushbu holatlar nafaqat turizm sanoatining, balki sayyoramizning umumiy barqaror rivojlanishiga tahdid solmoqda.

Mazkur muammolar fonida turistik faoliyatni tashkil etishga bo'lgan yondashuvlar tubdan qayta ko'rib chiqilmoqda. Ayniqsa, ekologik innovatsiyalarni joriy etish orqali salbiy ekologik ta'sirlarni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va biologik xilma-xillikni saqlab qolish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Ekologik innovatsiyalar turizmda nafaqat atrof-muhit muhofazasiga, balki korxonalarining raqobatbardoshligi, imidji va ijtimoiy mas'uliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Zamonaviy sayohatchilar ekologik jihatdan toza mahsulotlarga va xizmatlarga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni minimallashtirish, raqamlashtirish, mahalliy jamoalarni qo'llab-quvvatlash singari amaliyotlar turistik korxonalar uchun nafaqat ijobiy imidj shakllantiradi, balki barqaror rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Shu sababli ko'plab davlatlar ushbu yo'nalishda qonunchilikni takomillashtirish va yashil tashabbuslarni rag'batlantirish siyosatini yuritmoqda.

Xususan, Xitoy tajribasida turistik infratuzilmani "yashil" o'zgartirish, ekologik va iqtisodiy manfaatlar o'rtasida muvozanatni ta'minlashga qaratilgan strategiyalar ilgari surilgan[1]. Shu bilan birga, ommaviy axborot vositalarining ta'siri ham bu jarayonlarda muhim o'rin tutadi.[2]Mazkur maqola turistik

korxonalarda ekologik innovatsiyalarni joriy etishning nazariy asoslari, amaliy yo'nalishlari va barqaror rivojlanishdagi o'rini tahlil qilishga qaratilgan.

Material va metod. Turistik korxonalarda ekologik innovatsiyalarni va ularning barqaror rivojlanishga erishishdagi rolini tahlil qilish uchun ushbu maqola turli tadqiqot usullarini o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni oladi. Asosiy tadqiqot metodi keys metodi bo'lib, mahalliy, milliy va xalqaro miqyosda turizm korxonalarida ekologik innovatsiyalarni joriy etish misollarini chuqur o'rganish imkonini beradi. Ushbu uslubning bir qismi sifatida muvaffaqiyatli amaliyotlarni o'rganish amalga oshirildi va turli mamlakatlarda turizm sanoatida joriy etilgan barqaror rivojlanishning turli modellari ko'rib chiqildi.

Empirik ma'lumotlar hukumat va xalqaro nashrlarning ommaviy hisobotlari kabi ikkilamchi ma'lumotlarni tahlil qilish yordamida to'plangan. Ma'lumotlarni tahlil qilish usuli qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarini rivojlantirish, ekologik toza transport va barqaror boshqaruv amaliyotini joriy etish kabi ekologik innovatsiyalarni joriy etish samaradorligini baholash imkonini berdi.

Qiyosiy tahlil usuli ham qo'llanib, turizm industriyasining barqaror rivojlanishi sharoitida turli ekologik innovatsiyalarning asosiy xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi. Bu usul turli mamlakatlarda yashil texnologiyalar va barqaror amaliyotlarni joriy etishga yondashuvlarni solishtirish imkoniyatini berdi, bu ularning turli ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarda samaradorligini baholash imkonini berdi.

Barqaror rivojlanishga qaratilgan ekologik innovatsiyalar turizmning atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirishning eng muhim vositasi hisoblanadi. Turizm korxonalarida yashil texnologiyalardan foydalanish uglerod izi va ifloslanish darajasini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Xususan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni samarali boshqarish tizimi va tabiiy resurslardan barqaror foydalanish ekologik barqarorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, bunday yangiliklar ko'pincha turizm korxonalarining moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilashga yordam beradi. Ekologik sertifikatlar va eko-yorliqlarning joriy etilishi atrof-muhitga e'tiborli iste'molchilarni jalb etish orqali kompaniyalarning raqobatbardoshligini oshiradi, bu esa kompaniya imijini yaxshilashga ham yordam beradi[3]. Zamonaviy voqeliklar nuqtayi nazaridan shuni ta'kidlash kerakki, ekologik innovatsiyalarni joriy etishning yuqori narxi va uzoq muddatli investitsiyalarga bo'lgan ehtiyoj ayrim kompaniyalar uchun, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda jiddiy to'siqlarga aylanishi mumkin.

Mahalliy hamjamiyatlarni ekologik innovatsiyalarga jalb qilish turizmni barqaror rivojlantirishning asosiy jihati hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mahalliy aholining ekologik barqaror amaliyotlarni ishlab chiqish va joriy etishdagi ishtiroki ularni yanada muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi. Sayyohlik korxonalari va mahalliy hamjamiyatlarning hamkorlikdagi sa'y-harakatlari turizmning atrof-muhitga ta'sirini yaxshiroq bartaraf etishi mumkin, bu esa ijtimoiy barqarorlikni va mijozlar ehtiyojini qondirishni yaxshilaydi. Biroq,

ilmiy munozaralarda mahalliy hamjamiyatlarning ekologik jarayonlarni boshqarishga haddan tashqari jalb etilishi manfaatlar to'qnashuviga va amaliyot samaradorligini pasayishiga olib kelishi mumkin degan fikr mavjud.[4]

Gössling, Scott va Hall (2021) o'zlarining *The Routledge Handbook of Tourism and Sustainability* asarida ekologik innovatsiyalarni barqaror turizm strategiyasining ajralmas qismi sifatida talqin qilganlar[5]. Ular turizm faoliyatining global iqlim o'zgarishiga qo'shayotgan hissasini chuqur tahlil qilib, ekologik yondashuvlar orqali ushbu salbiy ta'sirni kamaytirish mumkinligini asoslaganlar.

UNWTO (2023) hisobotlarida barqaror turizmni rivojlantirish bo'yicha global mezonlar va davlatlar tomonidan qo'llanilayotgan ilg'or tajribalar keng yoritilgan. Hisobotda yashil sertifikatlash tizimlari, ekologik baholash mezonlari va innovatsion yechimlar, xususan energiyani tejaydigan texnologiyalar va chiqindilarni boshqarish tizimlari alohida ta'kidlangan[6].

OECD (2020) ma'lumotlarida ekologik innovatsiyalarni joriy etishdagi asosiy to'siqlar, xususan moliyaviy resurslar yetishmovchiligi, texnologik infratuzilmaning sustligi va madaniy ong pastligi kabi omillar ko'rsatib o'tilgan. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes vakillari uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarurligi alohida qayd etiladi[7].

Akhtaruzzaman va boshqalar (2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda Xitoydagi yashil turizm siyosati, hukumat tashabbuslari va ekologik transformatsiya strategiyalari tahlil qilingan. Mualliflar ekologik innovatsiyalarni nafaqat muhitga, balki

xizmatlar sifati va iqtisodiy barqarorlikka ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini e'tirof etganlar[8].

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ekologik innovatsiyalarni joriy etish turizm sohasining ekologik barqarorligini ta'minlashda asosiy vosita sifatida qaralmoqda. Shu bilan birga, ularning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi davlat siyosati, biznes strategiyasi, iste'molchi xulq-atvori va ijtimoiy ong kabi omillar bilan chambarchas bog'liq.

Munozara. So'nggi yillarda turizm sohasining jadal rivojlanishi bilan birga, atrof-muhitga bo'lgan salbiy ta'sirlar ham sezilarli darajada ortmoqda. Sayyohlik oqimining o'sishi, resurslardan haddan tashqari foydalanish, chiqindilarning ko'payishi, suv va energiya sarfining ko'payishi hamda karbon izining kengayishi global ekologik muammolar qatoriga kirib qolgan. Bunday holatlar ekologik muvozanatga salbiy ta'sir ko'rsatib, turizmning uzoq muddatli rivojlanish istiqbollarini xavf ostiga qo'yimoqda. Shu sababli, turizm sohasida ekologik innovatsiyalar zaruriy shartga aylanmoqda.

Ekologik innovatsiyalar – bu atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, tabiiy resurslardan oqilona foydalanadigan, chiqindilarni minimallashtiradigan va barqaror energiya manbalarini qo'llaydigan mahsulotlar, xizmatlar va boshqaruv usullarini o'z ichiga oladi. Ular nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlaydi, balki turistik xizmatlarning raqobatbardoshligini ham oshiradi. Ayniqsa, yashil texnologiyalar, energiya tejankor tizimlar, raqamli yechimlar, chiqindilarni qayta ishlash tizimlari va ekologik marketing kabi komponentlar turizm sohasining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Bugungi global tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, rivojlangan davlatlar ekologik innovatsiyalarni joriy etishda kuchli siyosiy, iqtisodiy va texnologik infratuzilmaga ega. Masalan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari yashil transformatsiyani amalga oshirish uchun grantlar, soliq imtiyozlari, qonunchilik bazasini mustahkamlash orqali ekologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlamogda. Ayni paytda, rivojlanayotgan davlatlarda bu boradagi jarayon sekinroq kechmoqda, chunki ekologik innovatsiyalar yuqori xarajatlar va texnologik tayyorgarlikni talab qiladi.

O'zbekiston kontekstida, ekoturizm, mahalliy jamoalarga asoslangan sayyohlik, raqamlashtirilgan xizmatlar va qishloq turizmi shakllarining rivojlanishi barqarorlik yo'lida muhim qadamdir. Biroq, ushbu sohada tizimli monitoring, ekologik audit, yashil sertifikatlash va davlat tomonidan aniq strategiyalar zarur. Xususan, kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlariga texnik va moliyaviy yordam ko'rsatish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologik innovatsiyalarni joriy etishdagi muhim jihatlardan biri bu barqaror transport tizimlarini rivojlantirishdir. Uglerod izini kamaytirish uchun ekologik toza transport vositalarini (elektroavtobus, elektrovelosiped, temiryo'l transporti) keng joriy etish, avtomobil qatnovini optimallashtirish va sayyohlarni jamoat transportidan foydalanishga rag'batlantirish lozim. Bu bilan transport sohasidagi ekologik yuk sezilarli darajada kamayadi.

Jahon miqyosida, xususan Yevropa davlatlarida eko-innovatsiyalarni joriy etish bo'yicha kuchli siyosiy va iqtisodiy rag'batlantiruvlar mavjud bo'lsa, rivojlanayotgan davlatlarda bu yo'nalishda

hali muayyan tizimli yondashuvlar shakllanmagan. Biroq, O'zbekiston kabi mamlakatlarda ham ekoturizm, raqamlashtirilgan xizmatlar, qishloq va tabiatga asoslangan turizm shakllarining rivojlanishi ushbu tendensiya ning dolzarbligini isbotlab bermoqda.

Sayyohlik korxonalaridagi ekologik innovatsiyalar barqarorlik, atrof-muhitni muhofaza qilish va jamoatchilik ishtirokini birinchi o'ringa qo'yadigan sayohat sanoatidagi transformativ yondashuvni ifodalaydi. Ommaviy turizm o'zining ekologik va ijtimoiy ta'siri bo'yicha tobora ko'proq e'tiborga olinayotganligi sababli, zararni kamaytirish va foydani ko'paytirishga qaratilgan innovatsion amaliyotlarning integratsiyasi muhim o'rin tutdi. Bu innovatsiyalar orasida barqaror transport usullari, ekologik toza turar joy, chiqindilarni kamaytirish amaliyoti va birgalikda mas'uliyatli sayohat tajribasiga hissa qo'shadigan texnologiya ga asoslangan yechimlar kiradi[9]

Turizmda ekologik innovatsiyalarning muhim jihati barqaror transport usullarini ilgari surishdir. Bunga havo qatnovini iloji boricha kamaytirish va poyezd va avtobuslar kabi ekologik toza muqobilarni tanlash kiradi[10], [11] Transport provayderlari yonilg'i tejaydigan texnologiyalar yoki elektr dvigatellardan foydalanadigan ekologik toza transport vositalarini tobora ko'proq qabul qilmoqdalar, bu esa sayohat bilan bog'liq uglerod izini sezilarli darajada kamaytiradi[10], [12]

Ekologik toza turar joylarning ko'payishi turizm sohasidagi yana bir muhim yangilikdir. Ushbu muassasalar qayta tiklanadigan energiya tizimlari (quyosh va shamol energiyasi), geotermal isitish va sovutish va kulrang suvni qayta

ishlash tizimlari kabi ilg'or barqarorlik amaliyotlarini o'z ichiga olgan holda an'anaviy yashil sertifikatlardan tashqariga chiqadi. Barqarorlikka bo'lgan bunday sadoqat mehmonlarga noyob, mas'uliyatli sayohat tajribasini taqdim etish bilan birga turar joy binolarining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishga yordam beradi.

Bugungi kunda "Green Key" va "EarthCheck" kabi xalqaro sertifikatlariga ega mehmonxonalar ekologik standartlarga amal qilmoqda. Shuningdek, "EcoHotels.com" platformasi ham ekologik turar joylarni ommalashtirishga katta hissa qo'shmoqda. EcoHotels.com - bu ekologik mas'uliyatli mehmonxonalarni birlashtiruvchi xalqaro platforma bo'lib, hozirda unda 2024 yil holatiga ko'ra 108 ming dan ortiq mehmonxonalar ro'yxatdan o'tgan. Platforma maqsadi - sayohatchilarga ekologik toza va barqaror faoliyat yuritadigan mehmonxonalarni tanlash imkoniyatini yaratishdir. Sayt orqali foydalanuvchilar ekologik standartlarga javob beruvchi turar joylarni osongina topishlari va ekologik turizmni qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Bu sayt orqali mehmonxona band qilgan turistlar ham tabiatni asrashga o'z hissalarini ular nomidan ekilgan daraxt orqali ifodalaydi. Shu kungacha 25 mingdan ortiq daraxtlar ekilgan [13].

Chiqindilarni boshqarishdagi innovatsion yondashuvlar barqaror turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ko'pgina mehmondo'stlik korxonalari bir martalik ishlatiladigan plastmassalardan voz kechish, oziq-ovqat chiqindilarini qayta ishlash uchun biodigesterlardan foydalanish va ortiqcha oziq-ovqatlarni xayriya qilish kabi chiqindilarni minimallashtiradigan amaliyotlarni qo'llaydilar [14]. Ushbu strategiyalar

nafaqat turizmning atrof-muhitga ta'sirini kamaytiradi, balki madaniy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan oziq-ovqat chiqindilarining dolzarb muammosini ham hal qiladi[15].

Turizm sanoatida xizmat ko'rsatish shakllari va iste'molchilarning xatti-harakatlari tobora texnologiyalar ta'sirida o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, pandemiyadan so'ng mijozlarning xavfsizlik, qulaylik va tezkorlikka bo'lgan talabi keskin ortdi. Bu holat turizm subyektlarini texnologik yechimlarni faol joriy etishga undamoqda. Texnologik innovatsiyalar xizmat ko'rsatish jarayonining har bir bosqichini transformatsiyalab, turizm sohasini raqamli muhitga olib chiqmoqda.

Texnologiyaning turizm operatsiyalariga integratsiyalashuvi ham ekologik innovatsiyalarga yo'l ochmoqda. Barqaror amaliyotlarda shaffoflik uchun blokcheyn kabi vositalar, resurslardan foydalanishni optimallashtiradigan sun'iy intellekt asosidagi marshrutni rejalashtirish va aylanma iqtisod modellari sayohat tajribasining barqarorligini oshirish uchun o'rganilmoqda[16] Ushbu texnologiyalar resurslarni yaxshiroq boshqarishni osonlashtirishi, mas'uliyatli iste'mol qilishni rag'batlantirishi va sayohatchilarni ekologik jihatdan ongli xatti-harakatlarga jalb qilishi mumkin.

Umuman olganda, ekologik innovatsiyalar turistik korxonalar uchun endi ixtiyoriy emas, balki raqobatbardoshlikni saqlab qolish, ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni bajarish, hamda global standartlarga moslashish uchun zaruriy strategiyaga aylanmoqda.

Xulosa. Turistik korxonalarda ekologik innovatsiyalarni rivojlantirish ekologik xavfsizlikni ta'minlabgina qolmay, iqtisodiy jihatdan ham foydali hisoblanadi. Ushbu jarayon turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshiradi, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantiradi va xalqaro miqyosda O'zbekistonning ekologik imidjini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Biroq, mavjud moliyaviy va texnologik to'siqlarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan qo'shimcha rag'batlantiruvchi chora-tadbirlar zarur. Bunga ekologik investitsiyalar uchun soliq imtiyozlari, kichik va o'rta korxonalar uchun grant dasturlarini joriy qilish, ekologik texnologiyalarni ishlab chiqaruvchi mahalliy kompaniyalarni qo'llab-quvvatlash kiradi.

Shuningdek, aholining va tadbirkorlarning ekologik madaniyatini oshirish ham muhimdir. Maxsus treninglar, seminarlar va ommaviy axborot vositalari orqali atrof-muhitni muhofaza qilish madaniyatini keng targ'ib qilish kerak.

Ekoturizm salohiyatini oshirish maqsadida milliy va xalqaro hamkorlik loyihalarini amalga oshirish, tabiiy va madaniy obidalarining ekologik asosda saqlanishini ta'minlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, ekologik innovatsiyalar turizmni yanada barqaror, raqobatbardosh va insoniyat uchun manfaatli soha sifatida rivojlantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida bu boradagi harakatlarni kuchaytirish barqaror kelajak uchun muhim qadamdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- [1] G. Zhou, J. Zhu, and S. Luo, "The impact of fintech innovation on green growth in China: Mediating effect of green finance," *Ecological Economics*, vol. 193, Mar. 2022, doi: 10.1016/J.ECOLECON.2021.107308.
- [2] C. Xu, G. Sun, and T. Kong, "The impact of digital transformation on enterprise green innovation," *International Review of Economics and Finance*, vol. 90, pp. 1–12, Jan. 2024, doi: 10.1016/J.IREF.2023.11.001.
- [3] M. F. Aransyah, B. Hermanto, A. Muftiadi, and H. Oktadiana, "Exploring sustainability oriented innovations in tourism: insights from ecological modernization, diffusion of innovations, and the triple bottom line," *Cogent Soc Sci*, vol. 11, no. 1, Dec. 2025, doi: 10.1080/23311886.2024.2447396.
- [4] F. Achmad, Y. Prambudia, and A. A. Rumanti, "Sustainable Tourism Industry Development: A Collaborative Model of Open Innovation, Stakeholders, and Support System Facilities," *IEEE Access*, vol. 11, pp. 83343–83363, 2023, doi: 10.1109/ACCESS.2023.3301574.
- [5] Stefan. Gossling, C. Michael. Hall, and Daniel. Scott, *The Routledge handbook of tourism and sustainability*. Routledge, 2017. Accessed: Apr. 20, 2025. [Online]. Available: <https://www.routledge.com/The-Routledge-Handbook-of-Tourism-and-Sustainability/Hall-Gossling-Scott/p/book/9781138071476>
- [6] "Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030," *Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030*, Dec. 2017, doi: 10.18111/9789284419401.
- [7] "OECD Tourism Trends and Policies 2020," 2020, doi: 10.1787/6b47b985-en.
- [8] M. Akhtaruzzaman, A. K. Banerjee, W. Ghardallou, and Z. Umar, "Is greenness an optimal hedge for sectoral stock indices?," *Econ Model*, vol. 117, Dec. 2022, doi: 10.1016/j.econmod.2022.106030.
- [9] "Case Studies for Sustainable Tourism | Sustainable Tourism." Accessed: Apr. 21, 2025. [Online]. Available: <https://sustainabletourism.net/case-studies-for-sustainable-tourism/>
- [10] S. Tumenova and G. Batov, "Ecological innovations in the development of sustainable tourism", doi: 10.1051/bioconf/202413004017.
- [11] M. F. Aransyah, B. Hermanto, A. Muftiadi, and H. Oktadiana, "Exploring sustainability oriented innovations in tourism: insights from ecological modernization, diffusion of innovations, and the triple bottom line," *Cogent Soc Sci*, vol. 11, no. 1, p. 2447396, Dec. 2025, doi: 10.1080/23311886.2024.2447396.
- [12] "Sustainability Case Studies for Hospitality — Green Globe." Accessed: Apr. 21, 2025. [Online]. Available: <https://www.greenglobe.com/member-case-studies>
- [13] "Why EcoHotels.com helps you find hotels that matter | EcoHotels.com." Accessed: Apr. 28, 2025. [Online]. Available: <https://ecohotels.com/about/why-ecohotels/>
- [14] Anjusha Chemmanur and Céline Fenech, "Assessing and addressing sustainability risks in the hospitality industry." Accessed: Apr. 25, 2025. [Online]. Available: <https://www.deloitte.com/uk/en/Industries/consumer/blogs/sustainability-in-the-hospitality-industry.html>
- [15] "Sustainable development." Accessed: Apr. 25, 2025. [Online]. Available: <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- [16] "The Future of Sustainable Tourism - Ecobnb." Accessed: Apr. 25, 2025. [Online]. Available: <https://ecobnb.com/blog/2024/10/future-sustainable-tourism-trends-challenges-innovations/>